

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ-ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

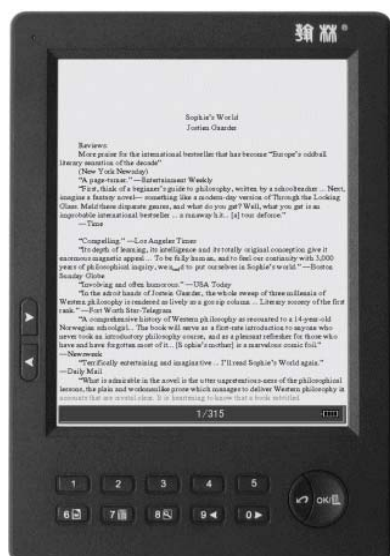
«ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ»

ΜΑΘΗΜΑ : «ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ»

ΔΙΔΑΣΚΟΥΣΑ: ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΤΟΡΑΚΗ

ΦΟΙΤΗΤΕΣ : ΗΛΙΑΣ ΚΑΡΑΚΑΪΔΟΣ , ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

ΘΕΜΑ: «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ- ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ
ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ»

Πίνακας Περιεχομένων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	3
ΛΕΞΕΙΣ –ΚΛΕΙΔΙΑ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ	4
ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ.....	5
ΤΙ ΟΡΙΖΕΤΑΙ ΩΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ	7
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ.....	8
ΕΙΔΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ.....	9
ΥΛΙΚΟ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΜΟΡΦΟΤΥΠΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ	10
ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ.....	12
ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ	15
ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ	16
ΕΙΔΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ	17
ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ	18
ΚΟΣΤΟΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ - ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	18
ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΥΨΗΛΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ.....	20
ΨΗΦΙΑΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ DRM –ΠΡΟΤΥΠΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ	22
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	23
Παράρτημα: χρήσιμες διευθύνσεις για ηλεκτρονικά βιβλία και περιοδικά στο Διαδίκτυο	24
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ	24
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	25

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ένα από τα βασικά κομμάτια του νέου τοπίου που έχει διαμορφωθεί στο χώρο της Επιστήμης της Πληροφόρησης είναι οι Ηλεκτρονικές Εκδόσεις (Βιβλία –Περιοδικά). Στην παρούσα εργασία γίνεται μια περιγραφή των ηλεκτρονικών βιβλίων και περιοδικών και παρουσιάζονται οφέλη, πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα τους. Επίσης θίγονται ειδικότερα ζητήματα που αφορούν τις Ηλεκτρονικές εκδόσεις όπως είναι τα Πνευματικά Δικαιώματα και το οικονομικό κόστος της πληροφορίας στις μέρες μας.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε ήταν η μελέτη άρθρων. Για την εύρεση πληροφοριών γύρω από πρόσωπα, ορολογία, τεχνολογίες κτλ χρησιμοποιήθηκε το www.wikipedia.org. Αφετηρία της μελέτης ήταν το άρθρο της Elen Bahr « Dreaming of a better ILS».

ΛΕΞΕΙΣ –ΚΛΕΙΔΙΑ

Ηλεκτρονική έκδοση, ηλεκτρονικό βιβλίο, ηλεκτρονικό περιοδικό, HTML, PDF, E-journal, E-book, Βιβλιοθήκες, Libraries, DRM (Digital Rights Management), Πνευματικά δικαιώματα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Elen Bahr άρθρο της «Dreaming of a better ILS» κατέγραψε τις απόψεις και τις προσδοκίες ειδικών του χώρου της Επιστήμης της Πληροφόρησης πάνω σε θέματα που αφορούν τα ολοκληρωμένα συστήματα βιβλιοθήκης. Πιο συγκεκριμένα ζητήθηκαν οι γνώμες ειδικών στις τεχνολογίες των βιβλιοθηκών γύρω από το που πρέπει να κατευθυνθούν στο μέλλον τα ολοκληρωμένα συστήματα βιβλιοθήκης. Ανάμεσα στις απαντήσεις υπήρξαν αρκετές που κάνουν άμεση ή έμμεση αναφορά στις ηλεκτρονικές εκδόσεις με κοινό πλαίσιο αναφοράς την ολοκλήρωση των ψηφιακών πηγών πληροφορίας προς όφελος των τελικών χρηστών. Ο Stephen Abram, αντιπρόεδρος αρμόδιος για θέματα καινοτομιών της εταιρίας Syrsi Dynix επιθυμεί, ανάμεσα στα άλλα, τα ολοκληρωμένα συστήματα βιβλιοθήκης να είναι και εργαλεία διαχείρισης μεταδεδομένων που αφορούν elearning βιβλία. Ο H. Frank Cervone από το Northeastern University , ειδικός βιβλιοθηκονόμος στην τεχνολογία της πληροφορίας επιθυμεί την ύπαρξη ενός κεντρικού συστήματος που θα προσφέρει πρόσβαση στις ηλεκτρονικές πηγές. Ο Ross Singer τέλος, που αναπτύσσει εφαρμογές για τις βιβλιοθήκες στο Georgia Tech δίνει έμφαση στην εξυπηρέτηση του χρήστη. Επιθυμεί ο τελικός χρήστης να μπορεί να δημιουργεί τις δικές του ηλεκτρονικές σελίδες και βάσεις δεδομένων μέσα από ένα απλό περιβάλλον διεπαφής.

Τα ηλεκτρονικά βιβλία και περιοδικά εμφανίστηκαν μετά το 1970. Συγκεκριμένα στο Πανεπιστήμιο του Illinois ο Michael Hart ξεκίνησε το Project Gutenberg με σκοπό να δημιουργηθεί ηλεκτρονική βιβλιοθήκη 10.000 βιβλίων. Το 1991 παρουσιάστηκε το πρώτο ηλεκτρονικό περιοδικό «The Journal of the International Academy of Hospitality Research» . Οι εξελίξεις είναι πολύ πιο γρήγορες από ότι οι ανακάλυψη της τυπογραφίας από το Γουτεμβέργιο και την εμφάνιση του πρώτου έντυπου περιοδικού το 1665, του «Philosophical Transactions of the Royal Society of London». Στη συνέχεια της παρούσας εργασίας θα παρουσιάσουμε τα ηλεκτρονικά βιβλία και περιοδικά. Κατανοώντας την ιδιαίτερη φύση τους θα δούμε προς τα πού οδεύουν οι εξελίξεις στο χώρο της επιστήμης της Πληροφόρησης και θα βγάλουμε χρήσιμα συμπεράσματα. Τέλος θα θέσουμε κάποια ζητήματα για προβληματισμό, όπως είναι το κόστος των Ηλεκτρονικών Εκδόσεων και τα Πνευματικά Δικαιώματα.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Στην εποχή της κοινωνίας της πληροφορίας, το «παραδοσιακό» βιβλίο δεν είναι πια η μόνη πηγή πληροφοριών. Οι ηλεκτρονικές εκδόσεις που ήρθαν με τις νέες τεχνολογίες, δημιουργούν τη βάση για γρήγορες και υψηλής ποιότητας πληροφορίες. Η εύκολη αποθήκευση, η αναζήτηση και οι δυνατότητες αντιγραφής καθορίζουν τη δύναμη αυτού του νέου μέσου. Η ηλεκτρονική έκδοση κανονίζει τις πληροφορίες του υπολογιστή. Στις ηλεκτρονικές εκδόσεις, το υλικό παράγεται και αποθηκεύεται ηλεκτρονικά. Τα περισσότερα παραδοσιακά περιοδικά σήμερα εκδίδονται σε ηλεκτρονική μορφή στο Web όπου η πρόσβαση είναι τυπικά «ελεύθερη» ή είναι διαθέσιμη μέσω δωρεάν συνδρομής. Συχνά η ηλεκτρονική έκδοση αναφέρεται στην παραγωγή ηλεκτρονικών βιβλίων. Τότε η ηλεκτρονική έκδοση μπορεί να σημαίνει :

A) Παραγωγή και διανομή νέων έργων, τα οποία εμφανίζονται για πρώτη φορά σε ηλεκτρονική μορφή.

B) Παροχή ηλεκτρονικών εκδόσεων κειμένου έργων που έχουν εκδοθεί παλαιότερα (όπως κλασική λογοτεχνία, υλικού που επιτρέπεται η αντιγραφή ή έργων που έχουν εισαχθεί στο δημόσιο πεδίο), είτε on-line, είτε σε CD-ROM, ή προσφέροντας μια ηλεκτρονική έκδοση ενός βιβλίου το οποίο ταυτόχρονα παράγεται σε έντυπη μορφή.

Οι ηλεκτρονικές εκδόσεις πρέπει να έχουν ορισμένα σημαντικά χαρακτηριστικά.

- Εύκολη πλοήγηση
- Έλεγχος πληροφοριών
- Δυνατότητες αναζήτησης
- Αριθμός ταυτοποίησης (ISSN, ISBN, DOL κλπ.)
-

Οι ηλεκτρονικές εκδόσεις παίρνουν αριθμούς ISSN και ISBN. Πρέπει να καταχωρηθούν ανεξάρτητα από το «παραδοσιακό» εκδιδόμενο κείμενο (Cepulkauskaitė, 2000). Τα όρια μεταξύ των ηλεκτρονικών εκδόσεων και των ηλεκτρονικών δημοσιεύσεων είναι κάποιες φορές δυσδιάκριτα. Στο δικτυακό τόπο tomraider.com μπορεί να βρει το κοινό ολόκληρες ηλεκτρονικές εγκυκλοπαίδειες (wikipedia) ή βάσεις δεδομένων (imdb) σε μορφή ηλεκτρονικού βιβλίου, δηλαδή το πλήρες αποτύπωμα των προαναφερθέντων δικτυακών τόπων μια συγκεκριμένη ημερομηνία.

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Υπάρχουν όμως και περιορισμοί στην ανάπτυξη των ηλεκτρονικών εκδόσεων. Αρκετοί καταναλωτές είναι απρόθυμοι να διαβάζουν σε οθόνες (ειδικά μεγάλα κείμενα). Παρότι η δημοτικότητα των ηλεκτρονικών βιβλίων και περιοδικών αυξάνει σταθερά, πολλοί καταναλωτές είναι ακόμα απρόθυμοι να κάνουν εκτεταμένη χρήση τους ή να επιβαρυνθούν με το κόστος εκτύπωσης ενός βιβλίου ή περιοδικού με το δικό τους χαρτί και μελάνι. Ανεξάρτητα από την ηλικία, το φύλο ή την εμπειρία, σχεδόν όλοι το βρίσκουν δυσκολότερο να διαβάσουν από μια οθόνη παρά από το χαρτί. Τα πιο σημαντικά θέματα είναι :

- Το έντυπο βιβλίο και περιοδικό αποτελεί στοιχείο του ανθρώπινου πολιτισμού
- Η ικανότητα του μυαλού και του εγκεφάλου να αναγνωρίσει και να αποκτήσει πληροφορίες φαίνεται να λειτουργεί πολύ πιο αποτελεσματικά όταν συνοδεύεται από σωματική επαφή.
- Το να κοιτάμε την οθόνη για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα προκαλεί μεγαλύτερη κούραση στα μάτια από το να διαβάζουμε ένα βιβλίο ή ένα περιοδικό για το ίδιο χρονικό διάστημα.
- Πολλοί άνθρωποι, ακόμα και πολύ έμπειροι χρήστες υπολογιστών αισθάνονται καλύτερα με ένα τυπωμένο αντίγραφο αυτού που είναι αποθηκευμένο σε ένα σύστημα υπολογιστή σε περίπτωση που «κάτι συμβεί» σε αυτό που εμφανίζεται στην οθόνη, δηλαδή δε θέλουν να έχουν εξάρτηση από το υλικό και το λογισμικό του Η/Υ.
- Σχετικά λίγοι επιτραπέζιοι και φορητοί υπολογιστές μπορούν να εμφανίσουν κείμενο σε μέγεθος που να είναι άνετο στην ανάγνωση, Έχουμε εκτεταμένη κύλιση του κειμένου που φαίνεται να είναι μια ιδιαίτερα άβολη διαδικασία συγκρινόμενη με την κίνηση του ματιού πάνω από μια ορισμένη σελίδα κειμένου. Ένας από τους τρόπους για να λυθεί το πρόβλημα είναι η εμφάνιση μιας νέας τεχνολογίας, οι επονομαζόμενοι αναγνώστες χειριού. Μερικές εταιρίες κατασκευάζουν τώρα αναγνώστες ηλεκτρονικών βιβλίων που έχουν περίπου το μέγεθος ενός παραδοσιακού τυπωμένου βιβλίου και απεικονίζουν μια ψηφιακή έκδοση ενός ηλεκτρονικού βιβλίου σε μια επίπεδη οθόνη ή ζευγάρι οθονών. Συνεπώς είναι δυνατόν να διαβάσουμε ηλεκτρονικές εκδόσεις ακόμα και στο κρεβάτι.

ΤΙ ΟΡΙΖΕΤΑΙ ΩΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Δύο βασικές κατηγορίες ψηφιακών δημοσιευμάτων είναι τα ηλεκτρονικά βιβλία και τα ηλεκτρονικά περιοδικά. Σύμφωνα με το Γ.Δ. Μπώκο (2002) αυτές οι δύο κατηγορίες επηρεάζουν σημαντικά τις πρακτικές και το νέο μοντέλο λειτουργίας του νέου περιβάλλοντος πληροφόρησης και πρόκειται για τα ψηφιακά αντίστοιχα του συμβατικού βιβλίου και περιοδικού. Στην ουσία πρόκειται για αντικαταστάτες των συμβατικών εντύπων που διατηρούν τη βασική δομή και μορφή τους αλλά ταυτόχρονα μπορούν να εκμεταλλεύονται τις νέες δυνατότητες της τεχνολογίας.

Υπάρχουν σχετικά πολλές συζητήσεις για το πώς ακριβώς ορίζεται το ηλεκτρονικό βιβλίο. Η Ieva Cepulkauskaitė (2000) ορίζει το ηλεκτρονικό βιβλίο ως οποιοδήποτε βιβλίο που μπορούμε να το κατεβάσουμε από το Διαδίκτυο και να διαβαστεί σε έναν υπολογιστή ή σε έναν ειδικό αναγνώστη (συσκευή). Αντίστοιχα ένας πολύ γενικός ορισμός του ηλεκτρονικού περιοδικού θα μπορούσε να ήταν ότι πρόκειται για ένα δικτυακό τόπο (Web site), ο οποίος ενημερώνεται περιοδικά.

Το ηλεκτρονικό βιβλίο είναι όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα κείμενο ή μια μονογραφία, τα οποία είναι διαθέσιμα σε ηλεκτρονική μορφή. Δημοσιεύεται σε έναν ιστότοπο και μπορεί να διαβαστεί από τον εκάστοτε χρήστη, είτε online, είτε τοπικά μέσω ειδικής συσκευής ανάγνωσης ή ηλεκτρονικού υπολογιστή, αφού πρώτα έχει εφαρμοστεί η διαδικασία της «φόρτωσης» (The PULMAN Guidelines: Public libraries, museums, archives, networks - Συλλογικό έργο επ. Σεμερτζάκη, 2004)

Οι ιδέες για τη δημιουργία ηλεκτρονικών δημοσιεύσεων γενικά ανάγονται στα 1945, όταν ο Αμερικανός Vannevar Bush (1890-1974) δημοσιεύει στο περιοδικό "The Atlantic Monthly" ένα κείμενο με τίτλο "As we may think", στο οποίο οραματίζεται μια συσκευή που μπορεί να αποθηκεύει και να εμφανίζει στο χρήστη πληροφορίες σε μορφή κειμένου, με δυνατότητα υπερσυνδέσμων μεταξύ των σημείων του. Με την υλοποίηση του υπερκειμένου και του παγκόσμιου ιστού (1990) έγινε δυνατή η υλοποίηση αυτού που ονομάζουμε ηλεκτρονικό βιβλίο και περιοδικό. Μια μορφή έκδοσης ηλεκτρονικών βιβλίων και περιοδικών που υπήρξε πριν τη μαζική διάδοση του Διαδικτύου ήταν η δημοσίευση (βιβλίων, περιοδικών, εγκυκλοπαιδειών) σε φορητά μέσα αποθήκευσης (δισκέτες, cd-rom). Αυτή η μορφή, ενώ χρησιμοποιεί τεχνολογία ηλεκτρονικού υπολογιστή, μοιάζει με τις παραδοσιακές εκδόσεις στο ότι ακολουθεί τα ίδια κανάλια και διαδικασίες διανομής.

Τα ηλεκτρονικά βιβλία και περιοδικά ενσωματώνουν τις νέες δυνατότητες της τεχνολογίας των υπολογιστών και της πληροφορίας (πολυμέσα, δόμηση λόγου κτλ) και διατηρούν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του ηλεκτρονικού κειμένου.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

Σύμφωνα με το εκπαιδευτικό υλικό των σεμιναρίων πολιτιστικής εκπαίδευσης της UNESCO (Cepulkauskaitė, 2000) η βιομηχανία ηλεκτρονικών εκδόσεων μπορεί να διαιρεθεί σε τρεις βασικές κατηγορίες : εμπορική, επιχορηγούμενη και αυτοχρηματοδοτούμενη.

Εμπορικές ηλεκτρονικές εκδόσεις

Οι εμπορικοί ηλεκτρονικοί εκδότες λειτουργούν όπως οι εμπορικοί εκδότες σε χαρτί. Τα χειρόγραφα γίνονται δεκτά βάσει της ποιότητας και της εμπορικής αξίας (προσδοκία αριθμού αντιτύπων που αναμένεται να πουληθούν) και περνούν από τη διαδικασία κριτικής, επεξεργασίας και διόρθωσης πριν εκδοθούν. Οι περισσότεροι εμπορικοί ηλεκτρονικοί εκδότες δέχονται να εκδώσουν λιγότερο από το 10% των έργων που τους υποβάλλονται. Οι συγγραφείς δεν πληρώνουν τίποτα για την έκδοση και λαμβάνουν τα συγγραφικά δικαιώματα. Τα εμπορικά ηλεκτρονικά βιβλία πωλούνται κυρίως μέσα από τον ιστότοπο του εκδότη, αλλά είναι επίσης διαθέσιμα στα περισσότερα on-line βιβλιοπωλεία (συμπεριλαμβανομένου του Amazon.com και του Barnes and Noble). Η διανομή στα παραδοσιακά βιβλιοπωλεία ωστόσο, είναι ακόμα περιορισμένη. (Ωστόσο, επειδή όλα τα ηλεκτρονικά βιβλία έχουν ISBN, μπορούν να παραγγελθούν μέσω ενός οποιουδήποτε βιβλιοπωλείου).

Επιχορηγούμενες ηλεκτρονικές εκδόσεις

Οι επιχορηγούμενοι ηλεκτρονικοί εκδότες παράγουν και μοιράζουν βιβλία με κάποιο αντίτιμο. Οι συγγραφείς λαμβάνουν συγγραφικά δικαιώματα τα οποία είναι συνήθως συγκρίσιμα με αυτά που προσφέρονται από τους εμπορικούς ηλεκτρονικούς εκδότες. Αντίθετα με τους εμπορικούς ηλεκτρονικούς εκδότες, οι εκδότες επιχορήγησης εξετάζουν λίγο τα κείμενα (εκτός από προσβλητικό περιεχόμενο όπως πορνογραφικό ή υλικό μίσους) και συνήθως δέχονται οποιοδήποτε χειρόγραφο ανεξαρτήτου ποιότητας. Οι περισσότεροι εκδότες επιχορήγησης δεν παρέχουν εκδοτικές υπηρεσίες ή διόρθωση (αν και μερικοί προσφέρουν τέτοιες υπηρεσίες με έξτρα κόστος). Τα βιβλία στέλνονται στους χρήστες ακριβώς όπως υποβάλλονται. Οι εκδότες επίσης προσφέρουν μερικές προωθητικές υπηρεσίες. Η ευθύνη προώθησης ενός βιβλίου είναι κυρίως του συγγραφέα. Όπως τα εμπορικά εκδιδόμενα ηλεκτρονικά βιβλία, τα ηλεκτρονικά βιβλία που εκδίδονται με τη μέθοδο της επιχορήγησης είναι διαθέσιμα μέσω των περισσότερων on-line βιβλιοπωλείων, αλλά πολύ σπάνια βρίσκονται σε παραδοσιακά βιβλιοπωλεία. Ωστόσο, όπως τα εμπορικά εκδιδόμενα ηλεκτρονικά βιβλία, έχουν ISBN και μπορούμε να τα παραγγείλουμε από οποιοδήποτε βιβλιοπωλείο.

Αυτοχρηματοδοτούμενες εκδόσεις

Η αυτοχρηματοδοτούμενη έκδοση είναι μια διαδικασία κατά την οποία ο συγγραφέας είναι πλήρως υπεύθυνος για την παραγωγή του βιβλίου του, από την πορεία προς την έκδοση μέχρι το μάρκετινγκ. Συχνά ένα αυτοχρηματοδοτούμενο εκδιδόμενο ηλεκτρονικό βιβλίο θα σταλεί στους χρήστες μέσω της ιστοσελίδας του ίδιου του συγγραφέα. Στην αυτοχρηματοδοτούμενη έκδοση, ο συγγραφέας τροποποιεί το κείμενο, (ή το ετοιμάζει για τροποποίηση) και είναι υπεύθυνος για την απόκτηση του ISBN και της καταγραφής του δικαιώματος αντιγραφής. Ο συγγραφέας είναι απευθείας υπεύθυνος για τα εκδοτικά έξοδα και λαμβάνει όλα τα έσοδα από τις πωλήσεις του βιβλίου. Σε αντίθεση με τις δύο προηγούμενες μορφές εκδόσεων που είναι συνυφασμένες και με την ιστορία των έντυπων εκδόσεων, οι αυτοχρηματοδοτούμενες εκδόσεις γνωρίζουν μεγάλη ανάπτυξη με τη διάδοση του Διαδικτύου. Αφορούν κάθε μορφή ηλεκτρονικής δημοσίευσης (κείμενα, πολυμεσικά αρχεία κτλ) και είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς μεταξύ των νέων δημιουργών.

ΕΙΔΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

Υπάρχουν πάρα πολλά είδη ηλεκτρονικών βιβλίων. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι πρόκειται για μια σχετικά νέα τεχνολογία που συνδέεται με τη εκρηκτικά αναπτυσσόμενο και μεταλλασσόμενο χώρο του Διαδικτύου. Ο Hawkins (2000) διακρίνει τα:

1. Μεταφορτώσιμα ηλεκτρονικά βιβλία (Downloadable e-books): Ηλεκτρονικά βιβλία των οποίων το περιεχόμενο μπορεί να μεταφορτωθεί από το Διαδίκτυο στους υπολογιστές των χρηστών, χωρίς τη χρήση ειδικής συσκευής ανάγνωσης
2. «Αφιερωμένοι» αναγνώστες ηλεκτρονικών βιβλίων (Dedicated e-book reader): Το περιεχόμενο του ηλεκτρονικού βιβλίου μπορεί να μεταφορτωθεί σε μια ειδική συσκευή που χρησιμοποιείται αποκλειστικά για ανάγνωση, με υψηλή ποιότητα ανάλυσης οθόνης και ειδικές δυνατότητες.
3. Εκτυπώσιμα ηλεκτρονικά βιβλία κατ' απαίτηση (Print-on-demand e-books): Το περιεχόμενο αποθηκεύεται σε ένα σύστημα που συνδέεται με έναν εκτυπωτή υψηλής ποιότητας και ταχύτητας για την παραγωγή αντιγράφων έπειτα από σχετικό αίτημα.
4. Προσβάσιμα μέσω ιστού ηλεκτρονικά βιβλία (Web-accessible e-books): Ηλεκτρονικά βιβλία των οποίων το περιεχόμενο βρίσκεται στην ιστοσελίδα του εκδότη και στα οποία έχουν πρόσβαση οι χρήστες, ελεύθερα ή με χρέωση.

Αντίστοιχα υπάρχουν διάφοροι τύποι ηλεκτρονικών περιοδικών. Οι πιο συχνές περιπτώσεις είναι η έκδοση σε ηλεκτρονική μορφή, πιστών αντιγράφων των έντυπων περιοδικών, όπως π.χ. τα περιοδικά της American Computing Machinery (ACM). Μια άλλη μορφή είναι τα ηλεκτρονικά περιοδικά που συνήθως οι τόμοι τους - και όχι κάθε τεύχος τους - εκδίδονται και σε έντυπη μορφή, με χαρακτηριστικό εκπρόσωπο το περιοδικό Journal of Artificial Intelligence Research (JAIR, <http://www.jair.org/>). Υπάρχουν τέλος και τα αμιγώς ηλεκτρονικά περιοδικά, όπως το Electronic Transactions of Artificial Intelligence (ETAI, <http://www.etaij.org/>). (Παπαθεοδώρου, Τσιμπόγλου, 2001)

ΥΛΙΚΟ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΜΟΡΦΟΤΥΠΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Τα κυριότερα μορφότυπα αρχείων που συναντούμε στις ηλεκτρονικές εκδόσεις σύμφωνα με την επιλογή που κάνει ο δικτυακός τόπος ebook2u (http://www.ebook2u.com/psjs_fags/09194884.shtml) είναι τα εξής:

1. Αρχεία πλήρους κειμένου (Plain ASCII text files) – έχουν την επέκταση .txt
2. Αρχεία Microsoft Word files -έχουν την επέκταση .doc
3. Αρχεία Adobe acrobat -έχουν την επέκταση.pdf
4. Αρχεία Gemstar eBook -έχουν την επέκταση .prc
5. Αρχεία Palm -έχουν την επέκταση .pdb ή .prc
6. Αρχεία Hiebook - έχουν την επέκταση .kml
7. Αρχεία Html - έχουν την επέκταση .html ή .htm
8. Αρχεία Adobe eBook - έχουν την επέκταση .pdf
9. Αρχεία MobiPocket- έχουν την επέκταση .prc
10. Αρχεία Microsoft Reader - έχουν την επέκταση .lit

Η κατάταξη κάποιων από αυτά ως προς την ποιότητα εκτύπωσης είναι:

Adobe .pdf
HTML
Word .doc
ASCII text

και ως προς την ποιότητα ανάγνωσης στην οθόνη είναι:

Adobe eBook
Microsoft reader

Οι κυριότερες συσκευές ανάγνωσης ηλεκτρονικού βιβλίου σύμφωνα με τη wikipedia (http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_e-book_readers) είναι οι εξής:

- RADIUS από την Polymer Vision (2008)
- Astak Mentor (2008)
- GeR2 από τη Ganaxa (2007)
- Kindle από την Amazon (2007)
- Cybook Gen3 από τη Bookeen (2007)
- FLEPIa από τη Fujitsu (2007)
- Hanlin eReader από την Jinke(2007)
- Sony Reader από τη Sony (2006)
- ILIad από την iRex (2006)
- Librié από τη Sony (2004)

Στην κατηγορία LCD οθονών σημαντικότερα χαρακτηρίζονται τα:

- Cybook Gen1 (2004), 10 inch color LCD tablet από τη Bookeen.
- Ebookwise 1150 (2004), 5.5 inch LCD, διάδοχη συσκευή του Gemstar GEB 1150.
- Hiebook (2001?), 5.6 inch LCD, 250 gram.
- The Franklin eBookMan - 1999(?) - 2002

Ενώ συσκευές που υπήρχαν παλιότερα είναι οι

- Gemstar REB 1200 and GEB 2150 2001 - 2004
- REB 1100
- Rocket Ebook - 1998-2001(?)
- Handera H330

Πλήρης κατάλογος E-book με τα χαρακτηριστικά τους υπάρχει στο http://wiki.mobileread.com/wiki/E-book_Reader_Matrix. Εκεί κάποια από τα χαρακτηριστικά που αναφέρονται για κάθε συσκευή e-book είναι ονομασία, εταιρία προέλευσης, διαστάσεις, βάρος, ανάλυση οθόνης και χρόνος απόκρισης οθόνης, επεξεργαστής, μνήμη, μνήμη επέκτασης, επιπλέον διεπαφές (ακουστικά κτλ), χρόνος εκκίνησης, λειτουργικό σύστημα, λογισμικό, υποστηριζόμενα μορφότυπα και DRM, χαρακτηριστικά τροφοδοσίας και διάρκεια ζωής μπαταρίας, επιπλέον υπηρεσίες και ειδικά χαρακτηριστικά και φυσικά τιμή πώλησης.

ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ο Michael Pastore στο δικτυακό τόπο

<http://epublishersweekly.blogspot.com/2008/02/30-benefits-of-ebooks.html>

ασχολήθηκε με τα οφέλη που προκύπτουν από τη χρήση των ηλεκτρονικών βιβλίων. Καταμέτρησε 30 διακριτά οφέλη. Πιο συγκεκριμένα τα ηλεκτρονικά βιβλία:

1. Προωθούν την ανάγνωση, καθώς οι άνθρωποι ξοδεύουν τον περισσότερο χρόνο τους μπροστά από οθόνες.
2. Είναι καλά για το περιβάλλον. Σώζουν τα δέντρα. Δεν επιβαρύνουν το περιβάλλον με τη ρύπανση που συνδέεται με τις δαπάνες μεταφοράς(ναυτιλία, οδικές μεταφορές).
3. Είναι αγέραστα , συντηρούν τη γνώση και τη λογοτεχνία. (Μαζί με τη βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας «κάηκε» και η γνώση που αυτή έκρυβε).
4. Είναι το γρηγορότερο μέσο για να παραχθούν βιβλία για τα τρέχοντα ζητήματα και τα γεγονότα.
5. Είναι εύκολα ενημερώσιμα, για τη διόρθωση των λαθών και προσθήκη πληροφοριών.
6. Είναι αναζητήσιμα. Γρήγορα μπορεί να βρεθεί κάτι στο βιβλίο, αλλά μπορεί να γίνει αναζήτηση και σε πολλά ηλεκτρονικά βιβλία.
7. Είναι φορητά. Μια ολόκληρη βιβλιοθήκη χωράει σε ένα DVD.
8. Υπό μορφή ψηφιακών ακουστικών βιβλίων επιτρέπουν στο χρήστη να κάνει άλλες δραστηριότητες ενώ ακούει.
9. Είναι εκτυπώσιμα: ο αναγνώστης έτσι δε χάνει τα πλεονεκτήματα του έντυπου βιβλίου.
10. Παραδίδονται σε πολύ μικρό χρόνο (δευτερόλεπτα).
11. Διαβάζονται ταυτόχρονα από χιλιάδες ανθρώπους αμέσως.
12. Έχουν μικρό κόστος παραγωγής. Μικροί εκδοτικοί οίκοι μπορούν να προσπαθήσουν να ανταγωνιστούν με τους γίγαντες των μέσων.
13. Είναι φτηνότερα από τα έντυπα.

14. Πολλές φορές είναι ελεύθερα διαθέσιμα. Η θαυμάσια εργασία του προγράμματος Gutenberg π.χ., επιτρέπει στους αναγνώστες για να διαβάσουν τους κλασικούς χωρίς κόστος.
15. Μπορούν να σχολιαστούν χωρίς βλάβη του περιεχομένου.
16. Καθιστούν την ανάγνωση προσιτή στα άτομα με ειδικές ανάγκες. Το μέγεθος του κειμένου μπορεί να αυξηθεί για άτομα με προβλήματα όρασης.
17. Μπορούν να υπερσυνδεθούν με άλλα κείμενα.
18. Με πρόσθετο λογισμικό και υλικό μπορούν να μετατραπούν σε βιβλία ήχου.
19. Επιτρέπουν στους αναγνώστες να αλλάξουν στοιχεία όπως μέγεθος σελίδων, μέγεθος περιθωρίου, χρώματα, κτλ.
20. Επιτρέπουν προσθήκη πολυμέσων.
21. Μπορούν να περιέχουν πάρα πολλές σελίδες χωρίς το κόστος σελίδων του έντυπου βιβλίου.
22. Μπορούν να αναπαραχθούν εύκολα και να δοθούν σε φίλους. Τα δανεισμένα βιβλία κάποιες φορές δεν επιστρέφονται.
23. Ωθούν απλούς ανθρώπους να γράψουν, μετατρέποντας το γράψιμο από απρόσωπη και επικερδή διαδικασία σε προσωπική και ευχάριστη.
24. Λόγω της απλότητας, της ταχύτητα δημοσίευσης και της ανατροφοδότησης – επιτρέπουν στους συντάκτες να πειραματιστούν σε πολλές θέματα και μορφές.
25. Ενθαρρύνουν τα σχόλια, τις διορθώσεις, και την ανατροφοδότηση -- που αποβάλλει τα λάθη και βελτιώνει την ακρίβεια – κάτι ιδιαίτερα σημαντικό κατά τον εξέταση των επιστημονικών και τεχνολογικών ζητημάτων.
26. Επιτρέπουν στους εκδότες να δημοσιεύσουν (και στους αναγνώστες να διαβάσουν) τις εργασίες από έναν μεγαλύτερο αριθμό συντακτών μιας ευρύτερης ποικιλίας θεμάτων..
27. Εμποδίζουν τη λογοκρισία. Πολλές εργασίες απαγορεύθηκαν ιστορικά (Κομφούκιος, Αριστοφάνης, Οβίδιος, John Milton, Hawthorne, H.C. Andersen, Walt Whitman, Tolstoy, Mark Twain, James Joyce ήταν θύματα λογοκρισίας) . Πολλά βιβλία δημεύθηκαν, κήκαν, ή απαγορεύτηκαν στις βιβλιοθήκες, τα βιβλιοπωλεία και τα σχολεία. Τα ηλεκτρονικά βιβλία αποτελούν εγγύηση ότι οι αναγνώστες διατηρούν το δικαίωμά τους στην ανάγνωση.
28. Βοηθούν τις πωλήσεις των έντυπων βιβλίων. Πολλά δωρεάν ηλεκτρονικά βιβλία βοήθησαν τις πωλήσεις των αντίστοιχων έντυπων.

29. Εξελίσσονται. Η τεχνολογία των υπολογιστών επιτρέπει να σε ένα βιβλίο συνταγών να περιέχει ένα υπολογιστικό πρόγραμμα που υπολογίζει πόσο σιρόπι απαιτείται για να ψησει κάποιος 200 μπισκότα. Επίσης μπορεί να έχουν διαλογικές ασκήσεις, ή να δίνουν το δικαίωμα σε χρήστες να συμμετέχουν σε δημοσκοπήσεις ή να στέλνουν e-mail σε πολιτικούς.

30. Μπορούν να είναι υπόδειγμα και για την ανανέωση της βιομηχανίας των έντυπων εκδόσεων.

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Το ηλεκτρονικό βιβλίο επιχειρεί να συνδυάσει και να εκμεταλλευτεί δύο σημαντικά πλεονεκτήματα προερχόμενα από δύο διαφορετικούς κόσμους. Το πρώτο αφορά στο μακροχρόνιο εθισμό του αναγνωστικού κοινού, στην ωριμότητα της μορφής και της διάταξης, όπως αναπτύχθηκαν και παγιώθηκαν στο πλαίσιο της έντυπης δημοσίευσης. Το δεύτερο πλεονέκτημα σχετίζεται με τις εξαιρετικές δυνατότητες εκμετάλλευσης και ευελιξίας της χρήσης που εξασφαλίζει το ψηφιακό δημοσίευμα (Μπώκος, 2001). Ένα απόσπασμα κειμένου ενός ηλεκτρονικού βιβλίου ή περιοδικού μπορεί άμεσα και εύκολα να αξιοποιηθεί από έναν αναγνώστη. Μπορεί να σταλεί ηλεκτρονικά σε φίλους του, να συσχετιστεί με παρόμοια με αυτό κείμενα μέσω μηχανών αναζήτησης, να αποθηκευτεί σε κάποιο χώρο όπου κρατούνται ενδιαφέροντα κείμενα, να ταξινομηθεί με βάση κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του (θέμα, συγγραφέας, χρονολογία, γλώσσα κτλ)

Η ηλεκτρονική έκδοση γενικά έχει σημαντικά πλεονεκτήματα συγκρινόμενη με την παραδοσιακή έντυπη έκδοση.

- Είναι πολύ ευκολότερη – είναι σχετικά εύκολο να μάθουμε να εκδίδουμε ηλεκτρονικά και ο απαραίτητος εξοπλισμός μπορεί να αποκτηθεί χωρίς δυσκολίες.
- Είναι πολύ πιο γρήγορη σε σχέση με τους μήνες που χρειάζονται για να εκδοθεί ένα παραδοσιακό έντυπο βιβλίο. Είναι δυνατόν να εκδώσουμε ηλεκτρονικά σε μέρες ή ακόμα και σε ώρες.
- Είναι λιγότερο ακριβή- αν έχεις λογισμικό και τις απαραίτητες γνώσεις για τη δουλειά, μπορείς να εκδώσεις ποικίλο υλικό χωρίς σχεδόν καθόλου κόστος.
- Μπορεί να χρησιμοποιήσει πολυμέσα και διάφορες επιλογές μορφής – ένα ηλεκτρονικό βιβλίο ή περιοδικό μπορεί να έχει μια ποικιλία από στοιχεία πολυμέσων για να προσθέσει κάτι στην εμπειρία. Τέτοια στοιχεία μπορούν να συμπεριλαμβάνουν μουσική, γραφικά, κίνηση, ήχους ή διαδραστικά χαρακτηριστικά με ένα κλικ. Μορφές που μπορούν να κατεβούν από το Διαδίκτυο για αναγνώστες με το χέρι συχνά περιλαμβάνουν διαφορετικούς τυπογραφικούς χαρακτήρες, μαρκαρίσματα με διαφορετικό χρώμα, συνδεδεμένες σημειώσεις, πίνακα περιεχομένων με δομή περιεχομένου και δυνατότητες τοποθέτησης σελιδοδεικτών
- Είναι διαθέσιμη παγκοσμίως – στις ηλεκτρονικές εκδόσεις μπορούμε να έχουμε πρόσβαση από οποιοδήποτε μέρος του κόσμου και μπορούν να διαβαστούν σε οποιοδήποτε υπολογιστή που είναι συνδεδεμένος στο Διαδίκτυο.
- Ο εκδότης του ηλεκτρονικού βιβλίου έχει τον πλήρη έλεγχο της δουλειάς του. Μπορεί να είναι δημιουργός, εκδότης, διανομέας και ιδιοκτήτης βιβλιοπωλείου την ίδια στιγμή.

- Το κόστος έκδοσης ηλεκτρονικών βιβλίων είναι πρακτικά μηδενικό, όταν συγκρίνεται με το αντίστοιχο βιβλίο του πραγματικού κόσμου. Από τη στιγμή που έχουμε τα εργαλεία και τα δικαιώματα έκδοσης, το να δημιουργήσουμε έναν απεριόριστο αριθμό ηλεκτρονικών βιβλίων δεν κοστίζει τίποτα. Το ένα «αντίτυπο» σε ψηφιακή μορφή κοστίζει σχεδόν όσο και εκατομμύρια αντίτυπα
- Δεν υπάρχει κόστος παράδοσης. Ούτε ταχυδρομικά, ούτε κόστος εκτύπωσης κλπ.

ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

- Τα κόστος απόκτησης εξειδικευμένης συσκευής ανάγνωσης ή ηλεκτρονικού φορητού υπολογιστή είναι υπολογίσιμο.
- Όταν μια ηλεκτρονική έκδοση γίνει εμπορικό προϊόν και καταστεί απαραίτητη στους αναγνώστες ακολουθεί τους νόμους της αγοράς: η τιμή της καθορίζεται από τη ζήτηση και όχι το κόστος παραγωγής.
- Τα ηλεκτρονικά βιβλία δε «στολίζουν» τη βιβλιοθήκη όπως βέβαια και τα mp3 τραγούδια που βρίσκονται σε σκληρούς δίσκους υπολογιστών.
- Υπάρχει κούραση των ματιών και του σώματος του σώματος μετά από πολύωρη ανάγνωση.
- Περιορισμένες δυνατότητες επιλογής διαθέσιμων τίτλων ειδικά σε κάποιες γλώσσες.
- Συνήθεια του κοινού να αγοράζει βιβλία στην παραδοσιακή τους μορφή, λόγω της ιδιαίτερης σχέσης που έχει αναπτυχθεί μεταξύ αναγνώστη και φυσικού – έντυπου βιβλίου.
- Ποικιλία στα μορφότυπα και κατά συνέπεια έλλειψη διαλειτουργικότητας.
- Ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Η περίπλοκη νομοθεσία οδηγεί κάποιες φορές σε νομικούς γρίφους και τραγελαφικά ερωτήματα (π.χ. έχει το δικαίωμα κάποιος να διαβάσει την «Αλίκη στη χώρα των θαυμάτων» στα παιδιά του από e-book;)
- Ζητήματα φθοράς των ειδικών συσκευών e-book όπως και απαξίωσης τους κατά τη διάρκεια του χρόνου.

ΕΙΔΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

Αρκετοί συγγραφείς ασχολήθηκαν με τα ειδικά χαρακτηριστικά των ηλεκτρονικών περιοδικών. Ανάμεσά τους η Cerulkauskaitė (εκπαιδευτικό υλικό σεμιναρίων πολιτιστικής εκπαίδευσης της UNESCO , 2000) και οι Παπαθεοδώρου-Τσιμπόγλου το 2001. Συνοψίζοντας θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα χαρακτηριστικά των ηλεκτρονικών περιοδικών είναι τα εξής:

- Είναι εύκολα στη χρήση τους, αφού μπορούν να υπάρχουν στον υπολογιστή του κάθε αναγνώστη.
- Διαθέτουν δυνατότητες αναζήτησης κειμένου. Αξιοποιούν την τεχνολογία αναζήτησης του Διαδικτύου. Ένα άρθρο μπορεί να χρησιμοποιείται ταυτόχρονα από πολλούς αναγνώστες.
- Είναι πιο ελκυστικά από τα έντυπα καθώς μπορούν να ενσωματώσουν την πολυμεσική τεχνολογία. Έτσι τα άρθρα τους δεν αποτελούνται μόνο από κείμενα και στατικές εικόνες, αλλά έχουν τη δυνατότητα να ενσωματώσουν και άλλες μορφές πληροφορίας (ήχος, βίντεο, κινούμενες εικόνες και γραφικά).
- Το πλήρες κείμενο των αναφερόμενων άρθρων (references) μπορεί να προσπελασθεί ανεξάρτητα από το αν αυτά ανήκουν σε περιοδικά ή εκδόσεις του ίδιου ή διαφορετικών εκδοτικών οίκων.
- Μπορεί να αναζητηθεί και να προσπελασθεί το πλήρες κείμενο τους από βάσεις δεδομένων περιλήψεων (abstracts).
- Υπάρχει διασύνδεση και διαλειτουργικότητα διάφορων υπηρεσιών επιστημονικής πληροφόρησης.
- Μπορούν να έχουν διαφορετικά μορφότυπα και έτσι ο χρήστης να επιλέγει κάθε φορά αυτό που ταιριάζει στις ανάγκες του (εμφάνιση στην οθόνη, εκτύπωση)
- Είναι δυνατή η εξασφάλιση αυθεντικότητας και copyrights.
- Κάποιες φορές απαιτούν ειδικό «εξοπλισμό» (ειδικό hardware αλλά συνήθως software) για την ανάγνωσή τους.
- Ακολουθούν διεθνή πρότυπα όπως το Digital Object Identifier (DOI) και το Text Encoding Initiative (TEI).
- Ο τρόπος δόμησής τους επιτρέπει την αναζήτηση πληροφορίας και γνώσης και όχι υποχρεωτικά του άρθρου ή του περιοδικού
- Αξιοποιούν κάποιες δυνατότητες του Web 2.0 (ανταλλαγή απόψεων και αξιολογήσεων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, σε χώρους συζήτησης (chat rooms), προβολή απόψεων σε forum)

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

Σύμφωνα με το Γ.Δ. Μπώκο (2002) η αποδοχή του ηλεκτρονικού βιβλίου είναι σχετικά περιορισμένη. Αυτό εξηγείται σύμφωνα με το συγγραφέα εύγλωπτα από τη συγκριτικά ευρεία αποδοχή που έχει συναντήσει η άλλη μεγάλη κατηγορία ηλεκτρονικού δημοσιεύματος, τα ηλεκτρονικά περιοδικά. Τα ηλεκτρονικά περιοδικά απευθύνονται σε ένα μεγάλο μέρος τους στην επιστημονική κοινότητα. Οι αναγνώστες τους ενδιαφέρονται περισσότερο για τη γνώση και την πληροφορία που αυτά παρέχουν παρά για το «όλον» περιοδικό ή άρθρο. Επίσης οι άμεσες ηλεκτρονικές παραπομπές βοηθούν την καλύτερη κατανόηση και τεκμηρίωση του κειμένου. Η μελέτη ενός επιστημονικού θέματος είναι πιο ολοκληρωμένη καθώς οι αναγνώστες μπορούν εύκολα να διαβάσουν ή να φυλλομετρήσουν πολλά σχετικά με το θέμα άρθρα που δείχνουν και την εξέλιξη της επιστημονικής σκέψης διαχρονικά. Αντίθετα τα ηλεκτρονικά βιβλία από τη φύση τους αποτελούν ένα ενιαίο έργο είτε λογοτεχνικού είτε επιστημονικού χαρακτήρα. Η δυνατότητα χρήσης συνδέσμων π.χ. δεν προσφέρεται προς αξιοποίηση στον ίδιο βαθμό όπως στα ηλεκτρονικά περιοδικά καθώς στις περισσότερες περιπτώσεις ο αναγνώστης δεν έχει λόγο να επιθυμεί αποκλειστικά την ανάγνωση ενός κεφαλαίου ή μιας παραγράφου (με την εξαίρεση κάποιων επιστημονικών έργων και εγχειριδίων χρήσης).

ΚΟΣΤΟΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ - ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Τα ηλεκτρονικά βιβλία και περιοδικά προσφέρουν προστιθέμενη αξία στις Βιβλιοθήκες καθώς προσφέρεται:

- Εξοικονόμηση χρόνου: Άμεση απόκτηση των αγορασμένων τίτλων χωρίς καθυστερήσεις που προκύπτουν ως αποτέλεσμα των διαδικασιών αποστολής και παραλαβής του υλικού.
- Βελτίωση του προγραμματισμού ίδρυσης, λειτουργίας και επέκτασης τους: Δε χρειάζεται να προϋπολογιστεί με ακρίβεια ο χώρος που θα καταλάβει μια Βιβλιοθήκη στο μέλλον ούτε το που θα τοποθετηθεί τι.
- Εξοικονόμηση χώρου: Η ηλεκτρονική μορφή του υλικού δεν απαιτεί τη δέσμευση χώρου και ραφιών, γεγονός που συνεπάγεται με περιορισμό των λειτουργικών εξόδων για συντήρηση και επέκταση του κτιρίου.

- Μακρόχρονη διατήρηση: Επιτυγχάνεται διατήρηση των τίτλων που έχει η βιβλιοθήκη στην κατοχή της, αφού παράγοντες όπως κλοπή ή φυσικές καταστροφές δεν επηρεάζουν τη συλλογή.
- Καλύτερη αξιοποίηση του προσωπικού καθώς αυτό δεν απασχολείται με μηχανικές και χρονοβόρες εργασίες.

Όμως αυτό δε σημαίνει ότι δεν υπάρχει ένα σημαντικό κόστος προμήθειας, κυρίως για τα ηλεκτρονικά περιοδικά. Το κόστος έκδοσης ενός ηλεκτρονικού περιοδικού διαμορφώνουν α) ο υπεύθυνος της ύλης του περιοδικού (editor) και οι κριτές των άρθρων, (β) οι υπολογιστικοί πόροι που απαιτούνται για τη δημιουργία και διαχείριση του αντίστοιχου δικτυακού τόπου (Web site) και (γ) ο εκδοτικός οίκος (publisher), ο οποίος αναλαμβάνει την τεχνική επιμέλεια των τευχών (copy editor), και την εμπορική προώθηση και παρακολούθηση των συνδρομών του περιοδικού. Οι υπολογιστικοί πόροι δεν απαιτούν σημαντικό κόστος, ιδιαίτερα όταν τα περιοδικά φιλοξενούνται σε δικτυακούς τόπους ακαδημαϊκών ή ερευνητικών ιδρυμάτων. Τελικά οι παράγοντες που παίζουν σημαντικό ρόλο στην τιμολόγηση ενός περιοδικού είναι το λειτουργικό κόστος και το περιθώριο κέρδους του εκδότη (Παπαθεοδώρου – Τσιμπόγλου 2001).

Εκτός από τους εμπορικούς εκδοτικούς οίκους όπως οι Elsevier, Springer, Kluwer υπάρχουν και οι μη κερδοσκοπικοί, οι οποίοι εστιάζουν κυρίως στην επικοινωνία της επιστημονικής κοινότητας και ανήκουν είτε σε Πανεπιστήμια, όπως οι Oxford University Press, MIT Press κ.λπ. είτε σε Επιστημονικές Ενώσεις, όπως το Institute of Physics, η American Chemical Society (ACS) κ.λπ. Η τιμή των ηλεκτρονικών περιοδικών ακολουθεί τις τιμές των έντυπων περιοδικών αφού εκδίδονται από τους ίδιους εκδότες και απευθύνονται στο ίδιο κοινό. Κάποιοι εκδότες παρέχουν δωρεάν πρόσβαση σε ηλεκτρονικά περιοδικά, όταν η Βιβλιοθήκη διατηρεί την αντίστοιχη έντυπη συνδρομή, η απαιτούν ένα επιπλέον ποσό για την παροχή πρόσβασης στην ηλεκτρονική μορφή του περιοδικού. Οπωσδήποτε πάντως οι τιμές τους δεν έχουν σχέση με το μηδαμινό κόστος παραγωγής των ηλεκτρονικών περιοδικών.

Καθώς αυξάνεται ο όγκος της επιστημονική γνώσης και ο αριθμός των περιοδικών οι Βιβλιοθήκες αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα που έχουν άμεσο αντίκτυπο στη διαχείριση των συλλογών τους. Καλούνται να επιλέξουν ποια περιοδικά θα κρατήσουν στη συλλογή τους έτσι ώστε αυτή να παραμείνει ποιοτική. Ένα άλλο πρόβλημα για τις Βιβλιοθήκες είναι ο ποιοτικός έλεγχος της δωρεάν πληροφόρησης που παρέχεται αφειδώς στο Διαδίκτυο αλλά δεν ικανοποιεί πάντα τις ανάγκες των χρηστών, ειδικά σε επιστημονικά θέματα.

Τα ηλεκτρονικά περιοδικά επιλέγονται με παραδοσιακά κριτήρια ποιότητας που χρησιμοποιούνται και στα έντυπα περιοδικά, όπως τα θέματα που καλύπτει, η γλώσσα του, η ομάδα επιμέλειας της ύλης (editorial board), οι επιδόσεις του περιοδικού σε αναφορές (impact factor), από ποιους οργανισμούς αποδελτιώνεται κ.λ.π. Σε αυτά τα κριτήρια θα πρέπει να προστεθούν και άλλα που αφορούν στην ηλεκτρονική μορφή (Postscript, PDF, HTML) του περιοδικού, όπως αν είναι συμβατό με τον υπάρχοντα εξοπλισμό της Βιβλιοθήκης, το πόσο εύκολα με την έννοια της διεπαφής (user interface) και σταθερά είναι προσβάσιμο μέσω του Διαδικτύου, οι κανόνες πρόσβασης σε αυτό κ.λ.π. (Παπαθεοδώρου – Τσιμπόγλου 2001).

Κάποια από τα προβλήματα που τίθενται στο θέμα της διαχείρισης των ηλεκτρονικών περιοδικών από τα βιβλιοθήκες είναι

- Η επιλογή των ηλεκτρονικών περιοδικών που θα αποτελέσουν το αρχείο παρακαταθήκης (archive).
 - Οι χρησιμοποιούμενοι μέθοδοι συλλογής του υλικού και ανανέωσης του αρχείου (π.χ. μέσω robots, ανανέωση των συνδέσμων).
 - Θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας.
 - Πρότυπα καταλογογράφησης και μεταδεδομένων που θα χρησιμοποιηθούν και βιβλιογραφικός έλεγχος των εγγραφών.
 - Μέθοδοι και πρότυπα ταυτοποίησης των άρθρων και των τμημάτων τους (DOI, PURL κ.λπ.).
 - Διαλειτουργικότητα και διασύνδεση του αρχείου με άλλα συστήματα και υπηρεσίες πληροφόρησης.
 - Κόστος και περιοδικότητα των επενδύσεων αναβάθμισης εξοπλισμού για λογισμικό και υλικό.
 - Θέματα προσπέλασης και ασφάλειας του αρχείου.
- (Παπαθεοδώρου – Τσιμπόγλου 2001).

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΥΨΗΛΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

Οι βασικότεροι τρόποι αντιμετώπισης του υψηλού κόστους προμήθειας των ηλεκτρονικών περιοδικών είναι οι εξής :

Η δημιουργία κοινοπραξιών βιβλιοθηκών με τις οποίες επιτυγχάνεται η πρόσβαση των μελών τους σε όσο το δυνατόν περισσότερες ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης με το ελάχιστο κόστος, συμπεριλαμβανομένου του κόστους επένδυσης σε εξοπλισμό. Το οικονομικό αποτέλεσμα από αυτές τις προσπάθειες ήταν θεαματικό. Οι Βιβλιοθήκες έχουν κοινή πρόσβαση είτε σε όλα τα περιοδικά στα οποία διαθέτουν συνδρομές, είτε συνάπτουν συμφωνίες με εκδότες και πετυχαίνουν πρόσβαση σε όλο το πλήθος των ηλεκτρονικών περιοδικών που εκδίδουν καθώς επίσης και σε παρελθόντες τόμους (back issues), με ελάχιστη επιβάρυνση στο τρέχον κόστος και περιορισμό της ετήσιας αύξησης των έντυπων συνδρομών τους. Ως ιδιαίτερα γνωστές και δυναμικές κοινοπραξίες αναφέρονται οι Ohio-Link, National Electronic Site License Initiative (NESLI, Bley, 2000), καθώς επίσης και το Δίκτυο Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών HEAL-Link (Xenidou-Dervou et. al., 2000).

Η δημιουργία υπηρεσιών δωρεάν πληροφόρησης για την επιστημονική κοινότητα από άλλους ακαδημαϊκούς και ερευνητικούς οργανισμούς. Τέτοιες προσπάθειες αφ'ενός συντελούν στη διάχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων και αφ'ετέρου δημιουργούν και προσφέρουν σημαντική τεχνογνωσία για την ανάπτυξη ψηφιακών συλλογών. Σε αυτούς τους οργανισμούς περιλαμβάνονται οι

Open Archives Initiative, arXiv.org, διάφοροι pre-print servers, οι πρωτοβουλίες ανάπτυξης αρχείων παρακαταθήκης περιοδικών, όπως η JSTOR κ.λπ.

Η έκδοση υψηλής ποιοτικής στάθμης ηλεκτρονικών περιοδικών με μηδαμινή ή δωρεάν συνδρομή από την επιστημονική κοινότητα σε συνεργασία με τις Βιβλιοθήκες, οι οποίες διαθέτουν τεχνογνωσία στην έκδοση και διαχείριση ψηφιακού υλικού. Το όλο εγχείρημα βασίζεται:

- στην αρχή ότι η παραγόμενη γνώση είναι αντικείμενο επιστημονικού διαλόγου και ως εκ τούτου οφείλει να διαχέεται ελεύθερα στα μέλη της επιστημονικής κοινότητας,
- στη διαπίστωση ότι οι διαρκώς αυξανόμενες τιμές των συνδρομών των περιοδικών θέτουν σοβαρά εμπόδια στον επιστημονικό διάλογο,
- στην εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που προσφέρονται από την τεχνολογία και εξασφαλίζουν μηδαμινό κόστος έκδοσης ηλεκτρονικών περιοδικών.

(Παπαθεοδώρου –Τσιμπόγλου 2001)

Με αυτό τον τρόπο οι Βιβλιοθήκες προσαρμόζονται στις αλλαγές. Από το τεκμήριο περνάμε στην πληροφορία, από την καταγραφή στη διασύνδεση και από την απομονωμένη βιβλιοθήκη στην κοινοπραξία βιβλιοθηκών. Το ζητούμενο πλέον είναι η ανάδυση και η αξιοποίηση των ιδιοτήτων της ψηφιακής πληροφορίας. (Τσιμπόγλου 2008)

ΨΗΦΙΑΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ DRM –ΠΡΟΤΥΠΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Η ψηφιακή διαχείριση δικαιωμάτων (DRM) « καλύπτει την περιγραφή, τον προσδιορισμό, τις εμπορικές συναλλαγές, την προστασία, τον έλεγχο και την καταδίωξη όλων των μορφών χρήσεων δικαιωμάτων χρήσης, απτών και μη απτών συμπεριλαμβανομένης και της διαχείρισης των ιδιοκτητών των δικαιωμάτων» σύμφωνα με το δικτυακό τόπο planetbook.com. (<http://www.planetebook.com/mainpage.asp>)

Στο δικτυακό τόπο της HP ως DRM ορίζεται η «τεχνολογία που προστατεύει ένα κομμάτι της πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως η ψηφιακή μουσική, βίντεο ή αρχεία κειμένου. Με τη χρήση DRM, τα πνευματικά δικαιώματα του υλικού που μεταφορτώνεται από το Web μπορεί να περιορίζεται έτσι ώστε να μην μπορεί να διανεμηθεί ελεύθερα.»

Οι τεχνολογίες DRM έχουν ενσωματωθεί στα ηλεκτρονικά βιβλία με τη χρήση προγραμμάτων που κλειδώνουν το κείμενο και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί από κάποιον άλλο από το νόμιμο κάτοχο του. Επίσης αυτό μπορεί να γίνει κάποιες φορές μέσω του υλικού (hardware) καθώς το κείμενο δεν μπορεί να διαβαστεί σε διαφορετικές συσκευές.

το Electronic Book Exchange (EBX) είναι πρότυπο που ρυθμίζει το ζήτημα της προστασίας και της διαχείρισης των ηλεκτρονικών πνευματικών δικαιωμάτων. Παρέχει ολοκληρωμένες προδιαγραφές για διαλειτουργικές εφαρμογές και συσκευές που χρησιμοποιούν τη κρυπτογράφηση δημόσιου κλειδιού. Η eXtensible rights Markup Language (XrML) είναι γλώσσα μορφοποίησης που βασίζεται στην XML και περιγράφει λεπτομερώς τα δικαιώματα πρόσβασης, κόστους και χρήσης του περιεχομένου. Μπορεί να αξιοποιηθεί σε κάθε μορφή υλικού που έχει σχέση με ψηφιακά πνευματικά δικαιώματα.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Η αξία της κατανόησης της τεχνολογίας για πρακτική χρήση (π.χ. τεχνολογία επεξεργασίας κειμένου, εκτυπώσεων – τεχνολογία ειδικών συσκευών ανάγνωσης)
- Το που θα οδηγηθεί η αγορά (Σύμφωνα με το Business Week η αγορά του ηλεκτρονικού βιβλίου αυξήθηκε κατά 59% το 2007 σε σχέση με το 2006)
- Η σχέση της τεχνολογίας με την εξυπηρέτηση των χρηστών (διεπαφές κτλ)
- Ο ρόλος των ηλεκτρονικών βιβλίων και περιοδικών για τη μείωση του κόστους των υπηρεσιών πληροφόρησης και η συνεισφορά τους στο κίνημα της ανοιχτής πρόσβασης
- Ο ρόλος των ηλεκτρονικών βιβλίων και περιοδικών στην εκπαίδευση, την έρευνα και την εξ αποστάσεως εκπαίδευση
- Η αλλαγή του ρόλου των Βιβλιοθηκών και η δημιουργία κοινοπραξιών
- Η εκπαίδευση, η συνεχιζόμενη κατάρτιση και ο νέος ρόλος των επιστημόνων της πληροφόρησης στο περιβάλλον των ηλεκτρονικών εκδόσεων
- Η διαφοροποίηση του κοινού των Βιβλιοθηκών και η σχέση του με τους επιστήμονες της πληροφόρησης
- Η οικονομική διάσταση των ηλεκτρονικών εκδόσεων
- Τα νομικά προβλήματα (copyright κτλ) του χώρου των ηλεκτρονικών εκδόσεων και η νέα νομοθεσία που απαιτείται κάποιες φορές
- Η σχέση έντυπων και ηλεκτρονικών εκδόσεων (υπάρχει η «χρυσή τομή» ανάμεσα τους;)
- Ο αυξανόμενος όγκος της πληροφορίας και η ανάγκη αξιολόγησης της
- Η διατήρηση του ψηφιακού υλικού
- Τα πρότυπα περιεχομένου του ψηφιακού υλικού

Παράρτημα: χρήσιμες διευθύνσεις για ηλεκτρονικά βιβλία και περιοδικά στο Διαδίκτυο

<http://books.guardian.co.uk/ebooks/story/0,,627231,00.html> (χρονολόγιο)

<http://www.e-journals.org/>

<http://www.ebooks.com/>

<http://vlib.org/http://www.promo.net/pg> (Project Gutenberg)

<http://www.netlibrary.com>

<http://www.columbia.edu/cu/lweb/eresources/ejournals/>

<http://www.safaribooksonline.com>

<http://www.e-bookshop.gr/>

<http://www.ipl.org>

<http://www.lib.washington.edu/types/ejournals/>

<http://www.library.net/worldHome.htm>

<http://www.bartleby.com>

<http://www.ejds.org/>

<http://www.digital.library.upenn.edu/books>

<http://nlnm.gov/rsdd/ejournals/>

<http://www.etext.lib.virginia.edu>

<http://www.ota.ahds.ac.uk>

<http://www.library.ualberta.ca/ejournals/>

<http://www.nap.edu>

<http://www.theses.org>

<http://www.ebooknet.com>

<http://www.Internetbookinfo.com>

<http://en.wikipedia.org/wiki/E-book>

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Σελίδα 1 : Jinkle Electronics Hanlin E-book

Σελίδα 3 : Sony Portable Reader

Σελίδα 14 : Eread STAReBOOK

Σελίδα 21 Irex Technologies Irex Iliad

Σελίδα : 22 Bookeen Cybook Gen3

Οι εικόνες και τα σχήματα προέρχονται από τη wikipedia (http://wiki.mobileread.com/wiki/E-book_Reader_Matrix)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ❖ Μπώκος, Γ. (2001). *Εισαγωγή στη επιστήμη της πληροφόρησης*, Αθήνα: Παπασωτηρίου.
- ❖ Μπώκος, Γ. (2002). *Τεχνολογία και Πληροφόρηση : από τη διαχείριση του βιβλίου στη διαχείριση της γνώσης*, Αθήνα: Παπασωτηρίου.
- ❖ Παπαθεοδώρου, Χ και Τσιμπόγλου, Φ.(2001). *Έκδοση και διαχείριση ηλεκτρονικών περιοδικών από Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες*. Ανακτήθηκε στις 1-6-2008 από το http://eprints.rclis.org/archive/00005521/01/tsimpoglou_10_psab_papath_eodorou.pdf
- ❖ Τσιμπόγλου, Φ.(2008). Συνεργασίες βιβλιοθηκών στο ψηφιακό περιβάλλον. Μια συστημική προσέγγιση. Ανακτήθηκε στις 1-6-2008 από το http://www.ionio.gr/~toraki/infotech_met/tsimpoglou_pmstoraki_130508.pdf
- ❖ Σεμερτζάκη, Ε. (επ.)(2004). *Κατευθυντήριες οδηγίες για βιβλιοθήκες, αρχεία και μουσεία*. Βέροια: Δημόσια Βιβλιοθήκη Βέροιας
- ❖ Bahr, Elen. Dreaming of a better ILS, *Computers in Libraries*, October 2007, Vol. 27, No 9, pp 10-14.
- ❖ Cepulkauskaitė, I., 2000. Creating E-books and E-Journals. In: Courseware for Training of Trainers and Users on the Special Applications of Internet-based Services in the fields of Cultural Education, Chapter 3, UNESCO.
- ❖ Hawkins, D. T. (2000). Electronic books: a major publishing revolution: part 1:general considerations and issues. *Online*. Vol 24, no 14 – 28, pp. 14 – 28.
- ❖ Xenidou-Dervou, Cl., Tzedaki, S., Fragkou-Mpatsiou, A., Korfiati, M., 2000. Hellenic Academic Libraries Link (HEAL-Link) Journals Action: A year later. Proceedings of the 9th Greek Conference of Academic Libraries, Athens.